

Ondřej Koupil – Jiří M. Havlík (ed.). *Svatováclavská bible: nedělní a sváteční čtení*. Praha: Karolinum 2017, 309 s. ISBN 978-80-246-3619-1

JOSEF BARTOŇ

Právě uskutečněné vydání knihy, jež má být mj. určitým echem nedávno proběhnuvšího kulatého výročí (roku 2015 uběhlo 300 let od vydání třetího a posledního dílu prvního vydání Bible svatováclavské), je ojedinělým a bezesporu velmi zajímavým počinem. Katolická barokní Svatováclavská bible, jež poprvé vyšla ve třech svazcích (Nový zákon 1677; Starý zákon 1712/1715), je zásadní památkou a mezníkem na dlouhé dráze bohatých dějin českého biblického překládání, ale její důležitost je v obecném povědomí dlouhodobě téměř zcela zastíněna o století starší bratrskou Biblí kralickou. Hlubší a rozsáhlejší zájem o text svatováclavského překladu se dá zaznamenat až v novější či spíše nejnovější době, tj. v podstatě až od konce dvacátého století.¹ Před patnácti lety se objevilo faksimilové vydání celku Svatováclavské bible (2001) v rámci velkolepého vydavatelského projektu německých slavistů *Biblia Slavica*,² začátkem devadesátých let vyšla u nás čtenářská edice čtyř evangelí péčí Milana Kopeckého (1991).³ Charakteristiky textu Svatováclavské na základě detailních analýz (týkajících se návaznosti na předchozí překlady, stylistických aspektů atd.) tehdy odborné veřejnosti předložil především vídeňský bohemista Josef Vintr v několika svých studiích.⁴

Na nové knižní publikaci, již nyní nabízí čtenářům pražské univerzitní nakladatelství Karolinum, se různou měrou a různým způsobem podíleli tři renomovaní odborníci, kteří v minulosti věnovali již mnoho své badatelské péle barokním tématům. Je to bohemista a latiník Ondřej Koupil (*1972), mj. zběhlý editor starších českých textů a specialista na starší českou gramatografii, Jiří M. Havlík (*1979), bohemista a historik, zkušený badatel především

¹ Jisté první signály počínajícího obnoveného zájmu o barokní Svatováclavskou bibli lze zachytit už v období dvacátých až čtyřicátých let 20. století, a to hlavně v exkluzivním prostředí katolických intelektuálů z okruhu časopisu *Akord*. Patří sem mj. malý ediční počín, vydání Matoušova evangelia (Jan Dokulil – Adolf Vykopal (ed.). *Evangelium sv. Matouše z Bible svatováclavské*. Praha: Václav Pour 1939).

² Hans Rothe – Friedrich Scholz (ed.). *Svatováclavská bible. Facsimile, Biblia Slavica, Serie 1, Tschechische Bibeln 4*. Paderborn – München – Wien – Zürich: Ferdinand Schöningh 2001.

³ Milan Kopecký (ed.). *Bible svatováclavská: evangelia*. Brno: Blok 1991.

⁴ Zejména je to jeho závěrečná kapitola v syntetické Kyasově knize o českých biblických staré a starší doby (Vladimír Kyas. *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha: Vyšehrad 1997, s. 211–225), německy psaná stať ve zmíněné faksimilové edici a několik dalších časopiseckých studií (především: Josef Vintr. Geneze textu české barokní bible Svatováclavské. *Listy filologické* 111 (1988), s. 13–21 a Josef Vintr. Jazyk české barokní bible Svatováclavské. *Wiener Slavistisches Jahrbuch* 38 (1992), s. 197–212).

v oblasti českých církevních dějin 17. století, a historik umění Martin Mádl (*1967), odborník zejména na malířství 17. a 18. století. Stěží zpochybnitelná erudice jmenované trojice je už sama o sobě příslibem solidního uchopení zajímavého úkolu, který sám o sobě nebyl úplně jednoduchý. Sluší se poznamenat, že roli protagonisty celého počínu na sebe vzal Ondřej Koupil.

Na sám začátek knihy je zařazeno *úvodní slovo* biblisty kardinála Dominika Duky. Pražský arcibiskup zde proslovil několik vřelých, přejných vět o Svatováclavské bibli a její úloze v dějinách církve našich zemí – lze ale s malou nadsázkou říci, že tyto věty jsou vlastně i jistým neformálním „církevním doporučením“ pro vydávanou knihu, na niž se tak možná přitáhne pozornost i leckterých zájemců o věci duchovní a církevně-dějinné, kteří by si jinak publikace spíše odborného filologického a kulturněhistorického zaměření dost možná nepovšimli. Následuje obsáhlá vstupní studie nazvaná *Svatováclavská bible: lidé, doba, vydání*. Skládá se z *předmluvy* editora Ondřeje Koupila, jež celou knihu obecně uvádí, a z devíti poměrně autonomních kapitol: *I. Matouš Ferdinand Sobek z Bílenberka* (J. M. Havlík), *II. Jan Fridrich z Valdštejna* (J. M. Havlík), *III. Jiří Konstanc a Matěj Štajer* (O. Koupil), *IV. Jan Barner a další možní spolupracovníci* (J. M. Havlík), *V. Vydávání bible a Dědictví* (O. Koupil a J. M. Havlík), *VI. Text bible* (O. Koupil), *VII. Komentáře* (J. M. Havlík), *VIII. Liturgický rok a bible* (O. Koupil), *IX. Bible v obrazech* (Martin Mádl). Jak naznačují už samy názvy, kapitoly-stati vykazují různorodost v důrazech i zpracování (je to nutně dáno jak tematicky, tak prostou skutečností, že jednotlivé kapitoly či pasáže zpracovávali tři různí autoři), ale přesto jsou v odpovídající míře vícenásobně provázány. Celek tohoto souboru vzájemně souvisejících odborných textů se mi zdá metodicky dobře vystavěný a účelně rozvržený. Například považuji za šťastné, že autoři postavili dějiny Svatováclavské bible z velké části na dosti podrobné prezentaci životů a díla osob, jež měly s jejím vznikem a vydáváním co do činění. Rád konstatuji, že autorům se podařilo odhalit leckteré nové detaily z dosud málo reflektovaného „životopisu“ pojednávaného biblického překladu. Pochvalu zasluhuje třeba i podrobná tabulka (v kapitole páté) podávající chronologický přehled událostí pro bibli podstatných (od roku 1662, který lze považovat za chvíli zrodu Dědictví svatého Václava, do roku 1780, kdy bylo dokončeno poslední vydání Svatováclavské bible v úpravě osvícenských paulánů Václava Fortunáta Durycha a Františka Faustina Procházky). Jedním ze sympatických momentů je také skutečnost, že se autoři rozhodli do úvodní studie zařadit poměrně detailní poučení o „tradičním“ katolickém členění liturgického roku, protože jde v současnosti o záležitost obecně velmi málo známou i mezi kulturními historiky (a komplikovanou mj. tím, že katolická liturgie i liturgický rok mají od reforem 60. let 20. století poměrně dost odlišnou podobu než v době barokní), jež ale přitom tvoří velmi potřebné pozadí pro pochopení systému rozvržení biblických perikop. Ve všech kapitolách úvodní studie se myslím autorům daří balancovat na hraně vědeckého a popularizujícího přístupu, takže odborná

úroveň a podrobnost výkladů není újmou srozumitelnosti a přístupnosti i pro širší čtenářský okruh.

Objemově největší, jádrovou část publikace pak tvoří *edice antologie textů ze Svatováclavské bible* (editory jsou O. Koupil a J. M. Havlík). Výběr byl uskutečněn tak, že výsledkem je takový soubor perikop (z knih starozákonních, epistol, Janovy apokalypsy a evangelií), jaký byl předkládán baroknímu účastníkovi mši v průběhu jednoho roku o hlavních svátcích, o všech nedělích a o svátcích svatých mužů a žen (včetně světců se vztahem k českému prostředí, jako jsou Václav, Ludmila, Prokop aj.). V 17. a 18. století se liturgická čtení ovšem pronášela latinsky (pouze latinsky se ostatně sloužila celá mše), ale pro účely kázání leckdy zazníval i český text celku nebo části dané perikopy. Texty v naší edici jsou předloženy ve standardní (tedy pro čtenáře komfortní) transkripci, komentující poznámky editora jsou (z ohledu na čtenáře) minimální, v podstatě jde hlavně o vysvětlení méně srozumitelných výrazů. Čtenář není připraven ani o ukázky textů původních svatováclavských výkladových komentářů, z nichž je zde vytvořena samostatná malá antologie, jež představuje další (menší) oddíl ediční části knihy.

Pokud jde o výtvarný doprovod, autoři předkládané publikace se rozhodli až na několik výjimek nevyužít původních rytin ze staré Svatováclavské bible. Naopak sáhli po jiných dobových výtvarných dílech, hlavně po barokních nástěnných malbách české provenience. Tato volba je podle mého mínění správná – vhodnou kombinací médií (biblického slova a množství doprovázejících výrazných obrazových artefaktů) totiž spíše přivede recipienta k plastičtějšímu zpřítomnění a osobnějšímú nazření lecčehos z estetického a snad i duchovního prožívání našich předků.

Závěrečná část knihy obsahuje nutné „technické“ oddíly: obsáhlou *ediční poznámku*, *bibliografii*, *zkratky názvů biblických knih*, *rejstřík perikop*, *seznam vyobrazení* a *rejstřík jmen osob* vyskytujících se v úvodní studii. Sluší se podtrhnout, že nikoli chudá bibliografie je na jedné straně samozřejmým seznamem „použité literatury“, tj. titulů, k nimž se vztahují autoři ve svých výkladech, ale představuje také dobré východisko pro zájemce, kteří by se na základě přečteného chtěli ponořit do hlubšího a podrobnějšího studia dílčích témat.

Celá kniha je podle mého mínění kvalitním zhmatatelním dobré a nosné idey. Lze ji vřele doporučit všem zájemcům o dějiny české bible a také každému, koho jakýmkoli způsobem přitahuje český barokní svět.

doi: 10.14712/23363598.2017.11